

Piet in provincie: Een Limburgse casus

Radboud University

Bob Van Nienhuijs
S4634322
Dr. Coen van Galen
Januari 2019

Voorafgaand aan dit onderzoek wil ik graag Dr. Coen van Galen bedanken voor de mogelijkheid om dit onderzoek uit voeren en zijn hulp tijdens dit onderzoek.

Inhoud

Inleiding	4
Bronnen en methode	5
Status Quaestionis.....	7
Hoe wordt de discussie rondom zwarte piet weergegeven in de Limburger?	11
Welke narratieve invalshoeken worden ingezet bij de artikelen in de Limburger?	15
Hoe positioneren de auteurs van dagblad de Limburger zich rondom de discussie over zwarte piet?	17
Steekproef Facebook: hoe worden de artikelen van de Limburger over de blokkade van betogers bij de intocht van 2017 ontvangen door het publiek op Facebook?	20
Conclusie	21
Literatuurlijst	23
Bronnenlijst	24

Inleiding

“Alles stond plotseling stil. Een paar mensen hebben dat niet op tijd gezien en er waren verschillende kop-staartbotsingen”: Deze woorden worden geuit door een woordvoerder van de politie Friesland.¹ Op het eerste gezicht verschilt deze uitspraak niet veel van een gewone file. Files ontstaan nu eenmaal en daarin gebeuren ongelukken. Hetgeen dit incident speciaal maakt is de oorzaak van het plotseling stilstaan. Een groep Friezen heeft op 18 november de weg geblokkeerd op de A7 tussen Joure en Heereveen. De reden voor deze blokkade is het versperren van de doorgang voor drie bussen anti-zwarte piet betogers die vanuit Amsterdam onderweg zijn naar Dokkum waar later op die de dag de traditionele intocht van sinterklaas plaatsvindt.

De korte beschrijving van dit incident, inmiddels gedoopt tot de slag bij Dokkum, waarin voor- en tegenhangers van zwarte piet met elkaar in aanraking komen staat inmiddels symbool voor de polarisatie die zich in dit conflict rondom het uiterlijke vertoon van zwarte piet heeft ontwikkeld. Om een duidelijk beeld te schetsen van dit conflict is het van belang om twee zaken kort aan te stippen, wat is het sinterklaasfeest en waarom is er sprake van een debat over dit feest.

Uit een onderzoek van I. Strouken uit 2010 blijkt dat het sinterklaasfeest een van de meest belangrijke feesten is voor Nederland.² Het sinterklaasfeest is een feest waarbij Sinterklaas en zijn zwarte pieten met een boot vanuit Spanje naar Nederland reizen om cadeaus naar de lieve Nederlandse kinderen te brengen op 5 december. Deze nationale aankomst van Sinterklaas wordt vanaf 1952 uitgezonden op de Nederlandse televisie. In 2011 verscheen kunstenaar Quinsy Gario tijdens de intocht van sinterklaas in Dordrecht samen met twee vrienden in een shirt met daarop de tekst ‘zwarte piet is racisme’. Als reactie op zijn verschijning werden de drie heren gearresteerd door de politie. Deze actie kreeg in de periode tot aan het sinterklaasfeest daarna veel aandacht in de media en het publieke debat. Volgens Gario is zwarte piet een karikaturale afbeelding van een zwart persoon en refereert de toon van zwarte piet naar de slavernij. In 2013 sprak voorzitter van een Verenigde Naties werkgroep voor de rechten van zwarte mensen, Verene Shepherd, zich uit over het vermeende racisme van zwarte piet.³ Dit kwam haar op veel kritiek te staan, evenals enkele doodsbedreigingen. Sinds deze tijd is het ondertussen gebruikelijk geworden dat de discussie rondom zwarte piet vanaf ongeveer eind oktober tot begin december in zijn hevigheid woedt, alvorens stil te vallen.

Zowel de doodsbedreigingen aan het adres van Shepherd alsook de mogelijke risico's voor het welzijn van de mensen die betrokken waren bij de blokkeeractie op de A7 tonen aan dat er een verhit debat gaande is over het uiterlijk van zwarte piet. Daarnaast blijkt uit het blokkeerincident in Friesland dat het hier gaat over een groep Randstedelingen, met name Amsterdammers, tegenover een groep Friezen. Ondanks dat er in een korte periode veel onderzoek is gedaan naar de receptie van zwarte piet in nationaal en internationaal onderzoek

¹ ‘Voorstanders zwarte piet: We zijn met man en macht naar de A7 gereden’, <https://nos.nl/artikel/2203505-voorstanders-zwarte-piet-we-zijn-met-man-en-macht-naar-de-a7-gereden.html> [geraadpleegd op 11 januari 2019].

² Ineke Strouken, *‘Dit zijn wij. De 100 belangrijkste tradities van Nederland.’* (Utrecht 2010), alhier pagina 10.

³ Bram van der Heijden, ‘Nu wankelt piet pas echt’, *Dagblad de Limburger* (23-10-2013).

is er weinig aandacht uitgegaan naar de ruimtelijke component van dit debat. Het zou goed kunnen dat dit probleem veel meer speelt in de randstad dan in de provincies, terwijl het twee maanden in het jaar het nieuws domineert. Dit onderzoek is dan ook een verkenning op de invloed van de ruimtelijke component van dit debat.

In dit onderzoek zal ik op zoek gaan naar hoe het debat rondom zwarte piet zich heeft ontwikkeld in de Limburger in de periode 2010 tot 2017. De keuze voor de provincie Limburg heeft twee redenen. Ten eerste ben ik zelf geboren in Limburg en heb ik het idee dat het debat rondom zwarte piet minder speelt dan op andere plaatsen. Ten tweede ligt Maastricht als hoofdstad van Limburg het verst verwijderd van Amsterdam ten opzichte van de hoofdsteden van de andere Nederlandse provincies. De keuze voor het medium de Limburger is afkomstig van het feit dat de Limburger de enige regionale krant is die wordt uitgegeven in Limburg. Tenslotte heb ik ervoor gekozen om de periode af te bakenen tot 2017, omdat dit onderzoek loopt gedurende 2018-2019 en 2018 daarmee nog geen afgesloten periode is.

In het vervolg van dit onderzoek zullen er verschillende deelvragen centraal staan om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag. Allereerst zal er een uitleg volgen over de gebruikte methode en bronnen die van belang zijn geweest bij dit onderzoek, waarna er aandacht wordt geschonken aan de literatuur. De manier waarop de discussie rondom zwarte piet wordt weergegeven staat centraal bij de eerste deelvraag. De tweede deelvraag handelt over de gebruikte kaders bij de artikelen in de Limburger. De derde deelvraag gaat vervolgens in op de auteurs van de artikelen. Daarna wordt er met een kleine steekproef gekeken naar de component Facebook in dit geheel. Tenslotte zal een conclusie het geheel afsluiten.

Bronnen en methode

De bron waarvan ik tijdens dit onderzoek voornamelijk gebruik maak is de Limburger.⁴ De Limburger is een regionaal dagblad dat vanaf 1996 in zijn huidige vorm verschijnt in Limburg. De krant heeft zowel een reguliere- alsook een digital uitgave en kent een oplage van ca. 148.000 stuks. Daarbij dient te worden opgemerkt dat abonnees van het reguliere dagblad ook toegang hebben tot de digitale uitgave en dat beide uitgaven identiek zijn. Daarnaast is er in de krant een gemeentelijke katern te vinden. Sinds 2017 is Mediahuis de eigenaar van het dagblad. Mediahuis is in Nederland ook de eigenaar van kranten als *De Telegraaf* en *NRC Handelsblad*. De overname door Mediahuis had enkele grote gevolgen voor de uitgave van verschillende dagbladen in Limburg. Mediahuis wil maximaal één dagblad uitbrengen voor heel Limburg. Concreet betekent dit dat het andere bestaande dagblad, *Het Limburgs Dagblad*, vanaf 2018 niet meer werd uitgegeven. Daarbij is er de kanttekening dat de Limburger en het Limburgs dagblad al vanaf 2006 grotendeels dezelfde krant waren, enkele regionale verschillen daargelaten.

Het archief op de website van de Limburger biedt de mogelijkheid om vanaf 2003 de krant te doorzoeken op bepaalde steekwoorden.⁵ Een probleem daarbij is dat de steekwoorden los worden gezocht in plaats van samen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat zwarte en piet los van elkaar worden gezocht, waardoor er tal van stukken verschijnen die geen

⁴ Dagblad de Limburger <https://www.limburger.nl/> [Geraadpleegd op 14-1-2019].

⁵ Archief de Limburger <https://www.limburger.nl/archief> [Geraadpleegd op 14-1-2019].

verband houden met zwarte piet. Dit probleem is gedeeltelijk te ondervangen door het gebruik van zogeheten zoekoperatoren.

Deze zoekoperatoren maken het makkelijker om bepaalde informatie te vinden. Binnen dit onderzoek zijn er twee operatoren van belang. Het plaatsen van een plus (+) teken tussen de opgevraagde woorden zorgt ervoor dat de opgevraagde woorden enkel in combinatie met elkaar worden gezocht. In het geval van zwarte + piet betekent dit dat de resultaten waarin enkel zwarte of piet staat vermeld worden uitgesloten. Een sterretje (*) achter of in een woord plaatsen zorgt afhankelijk van de plaatsing voor een of meerdere jokertekens in het woord. Dit betekent concreet dat er bij de zoekterm zwarte+piet* ook resultaten verschijnen met de woorden zwarte pieten.

Afgezien van eventuele problemen met de zoektermen zijn er ook enkele punten van belang bij de getoonde resultaten. Zo worden er stukken getoond waarin wel de term zwarte piet of sinterklaas worden genoemd, maar die niet direct te maken hebben met de discussie rondom zwarte piet. Een voorbeeld hiervan is een regionale aankomst van sinterklaas in een bepaalde stad.⁶ Deze stukken kunnen waardevol zijn voor onderzoek naar het totaal aantal artikelen dat wordt gepubliceerd gerelateerd aan zwarte piet en sinterklaas. Daarnaast verschijnen er stukken die spreken over iemand de zwarte piet toespelen. Deze stukken hebben inhoudelijk weinig te maken met het personage zwarte piet en zullen niet worden meegenomen in het onderzoek.

In tegenstelling tot de krant kent Facebook niet dezelfde problemen. Op Facebook is het namelijk wel mogelijk om zonder zoekoperatoren de juiste informatie te verkrijgen. Toch heeft Facebook ook zijn eigen problemen. Facebook heeft als hoofddoel om de stukken te tonen die volgens het bedrijf het meest relevant zijn aan de zoekopdracht. In de praktijk houdt dit in dat de stukken waarop veel reacties zijn gekomen bovenaan zullen verschijnen

Dit betekent dat er bij een zoekopdracht hoofdzakelijk berichten verschijnen die op de eerste plaats veel reacties en dergelijke hebben opgeroepen en op de tweede plaats hoogstwaarschijnlijk kortgeleden zijn verschenen. Met name dit tweede punt vraagt om een korte uitleg. Het is evident dat een pagina ten tijde van de oprichting minder mensen bereikt en op een organische manier groeit. Dat betekent dat naarmate de pagina groeit steeds meer mensen een kans krijgen om te reageren op een bericht. Dit zorgt er vervolgens voor dat deze berichten bovenin verschijnen bij de zoekresultaten. Voor het doorzoeken van de berichten op deze facebookpagina is er nog een enkele andere mogelijkheid. Doordat de titels van de berichten corresponderen met de titels van artikelen die in de krant zijn verschenen is het mogelijk om gericht te zoeken naar deze artikelen op facebook.

De grote hoeveelheid aan data vraagt om een aanpak waarbij de data werkbaar wordt gemaakt. Een middel om dit te bereiken is het aanleggen van een database. Deze database kan bijdragen aan het beantwoorden van de verschillende deelvragen. Hierna zal een kort overzicht volgen van de opbouw van de databases. De database is samenvoeging van alle relevante artikelen rondom zwarte piet in de Limburger gedurende de periode 2010-2017.

⁶ Paul Geraedts, 'Zwarte pieten even in Roermond', *Dagblad de Limburger* [Geraadpleegd op 13-1-2019].

De database van de Limburger en de facebookpagina bestaat uit de volgende categorieën.

1. Nummer artikel (dit nummer dient enkel ter sortering)
2. Titel van het artikel
3. Auteur artikel (indien vermeld)
4. Dag van publicatie
5. Maand van publicatie
6. Jaar van publicatie
7. Plaats in krant (welke pagina)
8. Soort artikel (landelijk- of regionaal nieuws)
9. Type artikel (nieuwsbericht, reportage, interview, achtergrondartikel, column)
10. Positie auteur (neutraal, pro, anti)
11. Narratieve invalshoek
12. Beschrijving in keywords

Status Quaestionis

Het is van belang om te melden dat de meeste auteurs niet expliciet met elkaar in debat gaan en enkel elkaars werken noemen wanneer het in hun eigen voordeel is. Binnen de literatuur wordt er gesproken over een kader aan narratieven die worden ingezet om de problematiek rondom zwarte piet te verklaren. De groep wetenschappers die stelling nemen tegen zwarte piet is de grootste groep. Dit hoeft niet te betekenen dat dit het best uiteengezette beeld is, maar wel dat deze groep het de moeite waard vindt om verder onderzoek te verrichten en dit te publiceren.

In het algemeen zijn er twee punten die opvallen binnen de literatuur. Deze twee punten zijn de stellingname die vaak al in de titel van een artikel plaatsvindt en het expliciet stellingnemen van wetenschappers. Het is bijzonder interessant om te zien dat de wetenschappers die in het kader van zwarte piet publiceren veelal expliciet stelling nemen in hun artikelen, waardoor de rol van wetenschapper als onafhankelijke waarnemer/auteur enigszins naar de achtergrond verdwijnt. Het beste voorbeeld daarbij is het artikel van Hilhorst en Hermes uit 2016, waarin zij stellen dat zij het eens zijn met de critici van zwarte piet.⁷ Daarnaast verbaast ook etnoloog John Helsloot zich erover dat hij tijdens het schrijven over zwarte piet uit zijn rol als academicus valt.⁸ Wat betreft de stellingnames in de titels van artikelen zijn artikelen als *'No More Blackface'* en *'Black Petes and Black Crookes: Racial Stereotyping and offending in the Netherlands'* enkele voorbeelden.

In het vervolg zullen de verschillende narratieven die gebruikt worden binnen de wetenschappelijke literatuur kort uiteengezet worden. De vier narratieven waarmee gewerkt wordt in de wetenschap zijn die van de traditie/nationale identiteit, kinderfeest, historisch narratief en het raciale bewustzijn.

⁷ Sacha Hilhorst en Joke Hermes, 'We have given up so much: Passion and denial in the Dutch Zwarte Piet (Black Pete) Controversy', *The European Journal of Cultural Studies* 19:3 (2016) 218-233, alhier 230.

⁸ John Helsloot, 'Zwarte Piet uit te leggen?' In: Koops, Pieper en Boer, *Sinterklaas verklaard* (Amsterdam 2009) 77-85, alhier 83-84 en 'Zwarte piet and cultural aphasia in the Netherlands.' *Quotidian* 3:1 (2012) 1-20, alhier 14.

Narratieve uiteenzetting

In het kader van het verzamelen van de verschillende narratieven zijn er opvallend weinig stukken verschenen van historici. Sterker nog, de enige poging om de verschillende voor- en tegenstanders in een artikel aan bod te laten komen is afkomstig van historicus G. Kozijn in opdracht van de rijksdienst voor het cultureel erfgoed in 2014. Kozijn komt hier in een serie interviews met de hoofdrolspelers rondom de discussie over zwarte piet tot de conclusie dat er genoeg ruimte en perspectief is voor aanpassingen en verbeteringen van het sinterklaasfeest. Dit perspectief wordt echter tenietgedaan, doordat er weinig debat plaatsvindt tussen de voor- en tegenstanders, maar met name binnen de groepen. De verschillende voor- en tegenstanders zijn vooral bezig met hun eigen argumenten in plaats van het luisteren naar anderen.⁹ Dit discussiebubbels zijn ook deel terug te vinden in de wetenschappelijke auteurs, aangezien er weinig discussie plaatsvindt en voornamelijk wordt gezocht naar argumenten om de eigen stelling te versterken.

Een bijkomend probleem wordt door L. Wouters gevonden in het feit dat er in de media enkel aandacht is voor het nieuws dat het beste verkoopt, waardoor de gematigden onder beide kampen onvoldoende aan het woord komen. Een kanttekening daarbij is dat zij stelt dat er een steeds genuanceerder beeld ontstaat. Volgens haar interviews met redacteurs en journalisten blijkt dat zij naarmate de discussie vordert, steeds meer ruimte bieden aan mensen van buitenaf zoals wetenschappers en belangengroepen.¹⁰

Sociologen J. Rodenberg en P. Wagenaar hebben in 2016 geprobeerd om de verschillende bestaande narratieven rondom zwarte piet te vangen. Zodoende wilden zij een kader ontwikkelen om het wederzijdse onbegrip rondom zwarte piet te vangen. Volgens Rodenberg en Wagenaar ligt het probleem niet zozeer bij een meerduidige ontstaansmythe rondom zwarte piet. Op basis van hun onderzoek stellen zij dat de waarde die mensen hechten aan hun eigen narratief rondom zwarte piet aan de basis ligt van het onbegrip en de problematiek rondom de situatie. Mensen hechten zoveel waarde aan dit eigen verhaal, dat zij niet openstaan voor de argumenten van anderen. De subjectieve waarde is hier van groter belang dan de objectieve waarde rondom zwarte piet.¹¹ Deze verklaring hiervoor wordt niet gegeven door Rodenberg en Wagenaar, maar zou te maken kunnen hebben met het willen behouden van traditie en angst voor verandering die spelen in de samenleving.

Rechtsgeleerde K. Lemmens gaat in zijn werk uit 2017 nog een stap met het kader dat Rodenberg en Wagenaar hebben gemaakt. Lemmens onderzoekt of een juridische basis ligt bij het narratief van zwarte piet als racisme. Hierbij komt hij al snel tot de conclusie dat er op basis van wetgeving weinig ruimte is voor een zaak en dat dit voornamelijk een probleem is dat zich niet binnen de wetgeving laat vangen.¹²

⁹ Gabor Kozijn, *'Zwarte piet, verkennend onderzoek naar een toekomstbestendig sinterklaasfeest'* (Den Haag 2014), 47-53.

¹⁰ Laura Wouters, *'Zwarte piet contested: Tolerance and the (re)production of the zwarte piet tradition in the Netherlands.'* (Utrecht 2014) 59-60.

¹¹ Jeroen Rodenberg en Pieter Wagenaar, *'Essentializing black pete: competing narratives surrounding the sinterklaas tradition in the Netherlands'*, *International journal of heritage studies* 22:9 (2016) 716-728, alhier 725.

¹² Koen Lemmens, *'The dark side of 'zwarte piet': A misunderstood tradition or racism in disguise? A legal analysis'* *The international journal of human rights* 21:2 (2017) 120-141, alhier 135.

Traditie en nationale identiteit

Historica en erfgoedsspecialiste L. Meijer laat aan de hand van twee casestudies in 2012 zien dat nationale identiteit en volksfeesten lastig te combineren begrippen zijn. In haar bijdrage aan het boek *Safeguarding intangible cultural heritage* laat zij zien dat ondanks dat een volksfeest bij een groep kan horen die een nationale identiteit aanhangt, dit niet vanzelfsprekend hoeft te betekenen dat dit andersom ook zo geldt. Zij laat de samenhang tussen een volksfeest en de nationale geschiedenis canon zien. Zowel het sinterklaasfeest alsook *Koti Ketu Dey* (een Surinaams feest ter ere van de afschaffing van slavernij) behoren tot de top honderd Nederlandse tradities. Tegelijkertijd hoort slavernij binnen de historische canon. Toch wordt er in het kader van *Koti Ketu Dey* niet gesproken van een feest dat valt onder immaterieel erfgoed en daarmee de nationale identiteit, terwijl dit bij sinterklaas wel het geval is. Zij laat hiermee zien dat feesten niet hoeven samen te vallen met zaken die op andere vlakken wel gezien worden als nationale identiteit.¹³

Kinderfeest

Een bijzonder interessant voorbeeld van problematiek rondom zwarte piet is afkomstig van sociologen S. Coenders en S. Chauvin.¹⁴ Zij laten aan de hand van een casus rondom het behandelen van het thema van zwarte piet op basisscholen zien dat er sprake is van een afweging die scholen maken afhankelijk van de regio waarin zij zich bevinden. Uit de resultaten van hun onderzoek blijkt dat een groot deel van de scholen in rurale gebieden niets veranderen aan het feest binnen hun school, omdat zij geen zwarte leerlingen hebben en daardoor niemand kwetsen. Hiertegenover staan de scholen in stedelijke gebieden die wel aanpassingen doen, ondanks dat zij geen zwarte leerlingen hebben. Deze aanpassingen worden noodzakelijk geacht om rekening te houden met mensen van zwarte afkomst.

Afgezien van het geografische argument stellen zij dat er nog een ander element is waardoor de veranderingen op basisscholen zonder problemen kunnen verlopen, namelijk de gedepoliteerde sfeer op school. De verklaring hiervoor is dat zij stellen dat de mensen die met kinderen werken beter rekening houden met het feit dat het een kinderfeest betreft. Daarnaast geven zij een ander belangrijk argument voor de depolitiserende op scholen. De leerlingen moeten vanuit het onderwijs de nationale identiteit worden bijgebracht. Een van de belangrijke punten van deze nationale identiteit is de tolerantie die in Nederland zou gelden ten opzichte van mensen die andere mening zijn aangedaan. Deze tolerantie is weinig terug te vinden in de verhitte discussie over zwarte piet.

Geschiedverhaal

De wetenschappers die proberen om een correct oorsprongsverhaal neer te zetten van zwarte piet hebben een andere doelgroep dan de andere wetenschappers binnen dit onderwerp. Deze groep probeert met name het grotere publiek in aanraking te laten komen met het

¹³ Leontine Meijer van Mensch en Peter van Mensch, 'Proud to be Dutch? Intangible heritage and national identity in the Netherlands'. In: Stefano, Davis, Corsane, *'Safeguarding intangible cultural heritage'* (2012) 125-136, alhier 135.

¹⁴ Yannick Coenders en Sebastien Chauvin, 'Race and pitfalls of emotional democracy: primary schools and the critique of black pete in the Netherlands', *Antipode* 49:5 (2017) 1244-1262, alhier 1258-1259.

ontstaansverhaal rondom zwarte piet en hen te informeren van de maatschappelijke context waarin dit verhaal is ontstaan. De verschillende artikelen en boeken van J. Helsloot en F. Booy staan centraal binnen de groep wetenschappers die proberen om dit verhaal bij het Nederlandse publiek te krijgen.

J. Helsloot stelt in 1994 al dat zwarte piet altijd een moeilijk definieerbaar onderwerp is geweest door de constante herinterpretatie van zijn afkomst. M. Bal voegt daar in haar bijdrage in het boek *Questions of Tradition* van M. Philips aan toe dat het van belang is om op zoek te gaan naar een contemporaine betekenis van een symbool door er twee vragen aan te stellen. Wie heeft het bedacht en welk doel dient het symbool. Mede doordat het doel van een symbool door de tijd kan veranderen is er ruimte voor discussie binnen het gebruik van een symbool. F. Booy probeert een compleet beeld neer te zetten met zijn *Op zoek naar zwarte piet* uit 2008. In 2014 zet hij de recentere ontwikkelingen naast het beeld van zwarte piet dat hij eerder creëerde. Hierbij merkt hij op dat op het moment dat er weerstand komt tegen zwarte piet wegens de stereotyperende vorm het wellicht tijd is om het symbool aan te passen zonder dat het doel verandert, namelijk zwarte piet als hulp van sinterklaas.

Raciale bewustzijn

De grootste en meest uitgesproken groep wetenschappers is tegen zwarte piet. Deze groep stelt dat er in de Nederlandse samenleving sprake is van een soort onbewust racisme. In deze stukken nemen de auteurs veelal expliciet positie in het debat door de woordkeuze binnen de titel van hun stuk. Woorden als *racism*, *offending* en *denial*, veelal verband houdend met *Dutch*, zijn enkele voorkomende termen die in deze samenstelling als negatief gezien kunnen worden. Het in 2014 gepubliceerde boek van P. Essed en I. Hoving, *Dutch Racism*, vormt bij deze groep een belangrijke publicatie, aangezien de meeste publicaties die hierna verschijnen enerzijds verwijzen naar dit stuk en anderzijds dezelfde redenering gebruiken voor hun eigen artikelen.¹⁵

Dat dit onbewuste racisme diep in de samenleving zit, proberen S. Hilhorst en J. Hermes te laten zien aan de hand van een deel van de titel van hun werk uit 2016 *'We have given up so much'*. In dit stuk wordt aan de hand van een analyse van het begrip passie rondom facebookcomments op de pagina van de *Pietitie* een aantal conclusies opgesteld. Om te kunnen begrijpen waar dit onderzoek over gaat, is het van belang om te weten wat de *Pietitie* precies is. De *Pietitie* is een Facebookpagina die in 2013 is opgericht en ook de snelst groeiende facebookpagina in Nederland. Deze pagina werd opgericht als een reactie op uitspraken over het racisme van zwarte piet die werden gedaan door VN-onderzoekster Verene Shephard. Binnen een dag waren het aantal likes op deze pagina al voorbij de een miljoen. Later zou blijken dat Verene Shephard niet sprak vanuit haar functie, maar vanuit haar persoon. Deze pagina kreeg een enorme stroom aan reacties van de voorstanders van zwarte piet. Hilhorst en Hermes hebben met behulp van de reacties op Facebook vastgesteld dat de Nederlanders in hun onvermogen om het eerdergenoemde racisme te zien, zijn gaan geloven dat zij het slachtoffer zijn van de discussie rondom zwarte piet.¹⁶

¹⁵ Philomena Essed en Isabel Hoving, *Dutch Racism* (New York 2014).

¹⁶ Hilhorst en Hermes, *'Passion and denial'*, 230.

Hoe wordt de discussie rondom zwarte piet weergegeven in de Limburger?

Jaar van publicatie

Vanuit de zoekterm 'zwarte piet' zijn er een totaal van 1765 resultaten verkregen. De verdeling van deze resultaten over de jaren 2010-2017 is te zien in figuur 1. Uit deze tabel blijkt dat er een piek zit in de jaren 2013-2015, waarna het aantal 'hits' geleidelijk lijkt af te nemen.

Om een duidelijk beeld te krijgen van de waarde van de data, is het van belang dat de artikelen worden gefilterd aan de hand van relevantie. Binnen het gebruik van de term zwarte piet zijn er twee varianten te ontdekken. Ten eerste wordt de term zwarte piet gebruikt om het personage zwarte piet aan te duiden. Dit is de variant die voor dit onderzoek van belang is. Ten tweede wordt de term zwarte piet gebruikt in de context van iemand de zwarte piet toespelen. Dit gezegde is afkomstig van het kaartspel zwartepieten, waarbij het de bedoeling is om niet als laatste over te blijven met de schoppenboer (de zwarte piet). Binnen deze resultaten wordt dit gezegde gebruikt om iemand schuld in de schoenen te schuiven. Na het filteren van de resultaten blijven er 490 artikelen over waarbij het daadwerkelijk gaat over het personage zwarte piet.

Deze resultaten zijn opnieuw verdeeld over de periode 2010-2017. Het resultaat hiervan wordt weergegeven in figuur 2. Deze nieuwe verdeling van bruikbare artikelen lijkt op het eerste gezicht bijzonder veel op de verdeling van de zoekresultaten. Toch zijn er twee bijzonderheden op te merken in dit nieuwe figuur. Deze bijzonderheden zijn te vinden in 2011 en 2016. In figuur 2 is sprake van een lichte stijging in het aantal artikelen tussen 2010-2012, waar dit in figuur 1 een afname gevolgd door een stijging is. Daarnaast is de daling in het aantal artikelen tussen 2015-2016 uit figuur 1 in zijn geheel afwezig in figuur 2. Om deze twee zaken duidelijker te maken heb ik met behulp van figuur 3 de bruikbare artikelen afgezet als percentage van het totaalaantal artikelen. Dit nieuwe figuur laat zien dat er in 2011 een lichte piek is qua aantal artikelen, evenals een stijgende lijn vanaf 2015. Concreet betekent dit figuur dat hoe hoger het percentage bruikbare artikelen is, hoe meer er in de krant wordt gesproken over het personage zwarte piet ten opzichte van het spreekwoordelijk gebruik van zwarte piet.

Om de piek in 2011 te kunnen verklaren is het van belang om kort stil te staan bij 2010. In dit jaar komt het misbruik door de katholieke geestelijken voor het eerst naar buiten. In deze context wordt er met name gepubliceerd over katholieken die de zwarte piet krijgen toegespeeld. Dit verklaart het aantal resultaten in vergelijking met het percentage bruikbare artikelen. In juni 2011 begint kunstenaar Quinsy Gario met zijn project 'Zwarte piet is racisme'. Vanaf de start van dit project begint de discussie over het uiterlijk van zwarte piet op te komen.¹⁷ In tegenstelling tot de landelijke media lijkt de discussie in de Limburger pas in 2013 echt tot leven te komen, getuige de verdriedubbeling van het aantal artikelen over zwarte piet in dat jaar. De opleving van de discussie in de Limburger lijkt parallel te lopen met de ontwikkelingen op landelijk niveau. Gedurende 2013-2015 zijn er enkele internationale reacties die ervoor zorgen dat het onderwerp landelijk meer op de agenda komt te staan. Deze discussie lijkt op zijn piek gedurende de periode 2013-2015, waarna het vervolgens lijkt af te nemen. De nadruk ligt bij lijkt, aangezien het percentage bruikbare artikelen na 2015 juist stijgt in plaats van afneemt. Dit betekent dat er in de Limburger vanaf dit jaar relatief meer wordt

¹⁷ Rodenberg en Wagenaar, 'Essentializing black pete', 717.

geschreven over het personage zwarte piet. Het jaar 2016 valt daarbij in het bijzonder op. Het percentage bruikbare artikelen is in dit jaar hoger dan de voorgaande jaren, ondanks een daling van 20,2% in het aantal artikelen dat is verschenen.

Dit hoge percentage bruikbare artikelen is te verklaren met behulp van de inhoud van de artikelen. In 2016 vindt het eerste Limburgse protest tegen zwarte piet plaats in Geleen.¹⁸ De twee organisatoren van de demonstratie stellen “Deze discussie is geen Hollandse aangelegenheid ... en toch hebben we het idee dat in Limburg weinig verandering plaatsvindt”. Het feit dat de eerste demonstratie op zich heeft laten wachten tot 2016 spreekt daarbij in het voordeel van de demonstranten. De demonstratie leverde de nodige problemen op, omdat de burgemeester verschillende borden van de betogers afnam vlak voor het protest. Deze borden zouden niet bijdragen aan de uitsluitend positieve boodschappen die de betogers moesten verkondigen.¹⁹ Het aanvechten van dit besluit van de burgemeester door de gemeentelijke raad levert daarbij de nodige artikelen op. De zwarte piet moeheid die het totale aantal hits bij de term zwarte piet lijkt te suggereren klopt niet helemaal in het geval dat er wordt gekeken naar relevantie van de artikelen. Hoewel het klopt dat er een afname in artikelen is, lijkt dit vooral te wijten aan het teruglopende gebruik van iemand de zwarte piet toespelen.

Maand van publicatie

Naast het jaar van publicatie zou het interessant kunnen zijn om te kijken naar de maand van publicatie. Deze gegevens zijn verwerkt in figuur 4. De grootste concentratie van artikelen ligt in de maanden oktober, november en december. Dit is eenvoudig te verklaren, omdat deze drie maanden de periode vormen richting het sinterklaasfeest, de intocht van sinterklaas en het daadwerkelijke feest. Een opvallend detail is dat het aantal artikelen in december drastisch afneemt. Zodra sinterklaas het land verlaat, verdwijnt daarmee ook de discussie rondom zwarte piet. Deze bevindingen komen overeen met sentiment rondom de jaarlijkse opvlambare discussie en het gegeven dat de belangrijkste ontwikkelingen plaatsvinden in deze periode, terwijl er weinig aandacht voor is in de rest van het jaar.²⁰

Pagina, soort, type en positie

Waar de maand en het jaar van publicatie met name een beeld schetsen wanneer er wordt gepubliceerd, zijn er ook mogelijkheden om de vorm van de artikelen binnen de krant te bekijken. Aan de hand van pagina, soort, type en positie is geprobeerd om een beeld te krijgen van deze vormgeving. Om aan de slag te gaan met de data is het noodzakelijk om kort stil te staan bij de definities die worden gehanteerd bij deze categorieën.

Met de aanduiding pagina wordt de pagina bedoeld waarop een bepaald artikel is geplaatst. De plaatsing van een artikel in de krant kan van belang zijn, omdat artikelen vaak geplaatst worden naar relevantie binnen een krant. Concreet betekent dit dat het relatief

¹⁸ Jos van den Camp, ‘Zwarte piet is niet louter een Hollandse kwestie’, *Dagblad de Limburger* (18 november 2016).

¹⁹ Jos van den Camp, ‘Als een rode lap op een stier’, *Dagblad de Limburger* (21-11-2016).

²⁰ Edwin Kreulen, ‘Zal de discussie over zwarte piet ooit beslecht worden?’, *Trouw* (23-11-2017)

<https://www.trouw.nl/samenleving/zal-de-discussie-over-zwarte-piet-ooit-beslecht-worden~a0cc7c3e/> [Geraadpleegd op 7 januari 2019] en Ivar Hoekstra, ‘Gordonisering: iedere week een andere rel’, *Dagblad de Limburger* (28-12-2013).

belangrijke nieuws vooraan in de krant verschijnt. Bij soort wordt er gekeken naar het feit of het artikel inhoudelijk ingaat op landelijk- dan wel regionaal nieuws. Bij deze categorie lijkt het voor de hand liggend dat een regionale krant ook meer regionaal nieuws publiceert. Binnen dit onderzoek is het relevant om te weten of er überhaupt aandacht is voor landelijke nieuws over zwarte piet, aangezien de Limburgers stellen dat de kwestie over zwarte piet minder speelt in Limburg dan in de rest van het land.²¹ Met de aanduiding type wordt er nog meer ingezoomd op de vorm van het artikel. Daarbij is er de keuze uit nieuwsbericht, reportage, interview, achtergrondverhaal, column, ingezonden commentaar en aankondiging van een nieuwsbericht. Het type artikel is interessant vanwege het feit dat bepaalde typen, zoals de column en het ingezonden commentaar, meer ruimte bieden voor een eigen mening dan een nieuwsbericht. In het verlengde hiervan ligt de positie van een artikel. Daarbij is er het onderscheid tussen anti, neutraal en pro. Anti betekent in dit geval dat er wordt gesproken over verandering aan de traditie rondom sinterklaas, terwijl pro betekent dat de traditie in zijn huidige vorm behouden moet blijven.

Uit figuur 5 blijkt dat het grootste gedeelte van de artikelen binnen de eerste tien pagina's van de krant terecht komt. Daarnaast verschijnt iets meer dan de helft van de artikelen op eerste vier pagina's van de krant. Uit deze gegevens blijkt dat de artikelen die worden geplaatst dusdanige relevantie hebben, dat ze relatief ver naar voren worden geplaatst in de krant. De uitschieter wat betreft pagina tien is te verklaren doordat dit de pagina is waar al het ingezonden commentaar wordt geplaatst. Dit ingezonden commentaar bestaat grotendeels uit kleine stukjes tekst, terwijl elk commentaar wel als afzonderlijk artikel is opgenomen. Dit betekent dat er relatief veel ingezonden commentaar als artikel en daarmee hoog scoort bij de plaatsing in de krant.

Het soort nieuws voldoet aan de eerdergenoemde verwachting dat een regionale krant meer aandacht heeft voor regionaal nieuws dan voor landelijk nieuws. Uit de data blijkt dat 137 artikelen landelijk nieuws bevatten tegenover de 353 berichten die regionaal van aard zijn.²² Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de plaats van landelijk nieuws dat in de krant terecht komt relatief vaststaat. Daarbij komt dat elke regio binnen Limburg een andere variant van de krant ontvangt. Het landelijk nieuws verschijnt in elke regionale uitgave in dezelfde vorm en inhoud. De regionale nieuwsberichten worden daarentegen aangepast aan de regio. Hierbij valt te denken aan nieuws dat enkel relevant is binnen een regio, maar minder relevant voor een andere regio. Een voorbeeld hiervan is het de demonstratie in Geleen. Deze artikelen verschenen allen in de regionale kranten in het zuiden van Limburg, maar minder in het noorden van Limburg.

Daarbij komt het type van een artikel om de hoek kijken. In het voorbeeld over Geleen gaat het voornamelijk over reportages in het zuiden van Limburg, terwijl het noorden van Limburg enkel nieuwsberichten over de ontwikkelingen krijgt.

Uit figuur 7 blijkt dat liefst 72,9% ofwel 357 artikelen bestaan uit nieuwsberichten, columns of ingezonden commentaar. Zoals eerdergenoemd lenen columns en ingezonden commentaar

²¹ 'Maastrichtse piet blijft zwart', *Dagblad de Limburger* (23-9-2014), Stefan Gybels, 'Pietendraai is onbegrijpelijk', *Dagblad de Limburger* (15-10-2015), 'Halfzwart', *Dagblad de Limburger* (20-10-2015) en 'Gelijk halen', *Dagblad de Limburger* (26-10-2015).

²² Zie figuur 6.

zich beter om een mening naar voren te brengen. Bij het onderwerp van zwarte piet zijn de meningen van zowel de redacteuren als de lezers van de krant bijzonder van belang om de opinie te kunnen peilen. Daarnaast bieden nieuwsberichten de lezer vaak een stand van zaken en ontwikkelingen aan over een onderwerp. Nieuwsberichten zijn bij dit onderwerp dan ook het meest voorkomende type als het gaat om landelijk nieuws.

De positie-inname van de artikelen is een moeilijk gegeven, omdat artikelen in een krant, afhankelijk van het type, het doel hebben om de lezer te informeren, activeren, amuseren of te overtuigen. Dit doel van een artikel zorgt ervoor dat er binnen de tekst ruimte is voor het al dan niet voorzichtig verkondigen van een mening. Om zo objectief mogelijk te blijven is ervoor gekozen om een artikel als anti of pro aan te merken als het duidelijk naar voren komt. Als allebei de posities worden verwoord, bijvoorbeeld door zowel voor- als tegenstanders van zwarte piet aan het woord te laten komen, dan is gekozen om het artikel als neutraal aan te merken. Uit figuur 8 blijkt iets meer dan de helft van de artikelen neutraal is van karakter. Van de overige artikelen blijken meer dan ruim twee keer zo veel artikelen pro (164) te zijn tegenover anti (60). De vraag is vervolgens waar in de krant deze stellingnames zich voornamelijk bevinden. Om een antwoord te kunnen geven op deze vraag is er wederom gekeken naar de drie meest populaire type artikelen in de krant.

In figuur 9 is de uitwerking te zien van het nieuwsbericht, de column en het ingezonden commentaar. Deze drie samen zijn goed voor 71,7% van de anti-, 67,3% van de neutrale- en 82,3% van de pro-posities. Dit betekent dat de overige types voornamelijk neutraal en anti zijn. Daarnaast valt op dat de nieuwsberichten en de columns hetzelfde patroon volgen, waarbij neutraal groter is dan pro en pro groter is dan anti. Tussen de nieuwsberichten en de columns zitten nog een aantal verschillen. De nieuwsberichten zijn zowel het meest neutraal als het meest anti. Dit is verklaarbaar vanwege het feit dat nieuwsberichten informatief van aard zijn en weinig ruimte laten voor de meningen van de auteur. Daar komt bij dat de nieuwsberichten vaak de feitelijkheden zijn van een bepaalde gebeurtenis. Met name tijdens de hoogtijdagen van de discussie vinden er een aantal gebeurtenissen plaats die intrinsiek negatief zijn over het behoud van zwarte piet, zoals de uitspraken van VN-onderzoekers over het racisme van zwarte piet in 2013 en 2014, maar ook het opstappen van hoofdpiet Eric van Muiswinkel en presentatrice van het sinterklaasjournaal Dolores Leeuwijn vanwege het karakter van de discussie over zwarte piet.

De columns zijn in de meeste gevallen neutraal, maar zijn tegelijkertijd ook vier keer zo vaak pro als dat ze anti zijn van aard. Blijkbaar proberen de columnisten neutraal te blijven in de discussie, maar als ze een kant kiezen is dit vaker de pro-kant. De keuzes die de auteurs van de artikelen maken volgt later nog een uitgebreidere verklaring. De ingezonden commentaren hebben een ander patroon. Bij dit type domineert de pro-kant de overige twee kanten. Dat de ingezonden commentaren zich voornamelijk uitspreken voor het behoud van zwarte piet past in het kader dat naar voren komt in recent onderzoek door I&O research. Dit onderzoek stelt dat Limburgers graag zwarte piet willen behouden.²³ Om dit verder te kunnen verklaren is het nodig om dieper in te gaan op de inhoud van de artikelen.

²³ 'Nederlanders hechten aan zwarte piet, maar meningen verschuiven', <https://ioresearch.nl/Home/Nieuws/nederlanders-hechten-aan-zwarte-piet-maar-meningen-verschuiven#.XDs1KVxKg2y> [Geraadpleegd op 8 januari 2019].

Welke narratieve invalshoeken worden ingezet bij de artikelen in de Limburger?

Om een analyse te kunnen maken van de artikelen is het nodig om een kader op te zetten waarbinnen de artikelen verdeeld kunnen worden. Dit kader heeft geleid tot een achttal narratieve invalshoeken die ik kort uiteen zal zetten. Vanuit de wetenschappelijke literatuur wordt er gewerkt met vier narratieven die eerder zijn besproken. Dit zijn de narratieven van de traditie/nationale identiteit, het kinderfeest, het historisch narratief en de raciale stereotypering. Daarnaast heb ik vier aanvullende narratieven bedacht, omdat de bestaande narratieven tijdens het aanleggen van de database niet volledig toereikend bleken te zijn om alles in te delen. Deze vier narratieven zijn ontkenning, gekkigheid, aanpassing en zijdelings. Om de artikelen te kunnen identificeren als een bepaald narratief heb ik keywords gebruikt. Deze keywords komen voort uit de veelgebruikte woorden die bij meerdere auteurs terugkomen. Hieronder zal ik kort uiteenzetten waar de narratieven voor staan en welke keywords zijn gebruikt.

Het narratief van de traditie/nationale identiteit is het narratief waarbij veelvuldig wordt verwezen naar het eigen verleden. Voorbeelden daarvan zijn uitspraken in de zin van 'ik heb het nooit ervaren als racisme' of 'Ik heb vroeger altijd met veel plezier sinterklaas gevierd'. Daarnaast zijn er uitspraken die verwijzen naar nationale identiteit en een gezamenlijk verleden. Uitspraken als 'Nederland viert al zo lang als ik leef sinterklaas en het hoort erbij' zijn veelvoorkomend. Tegelijkertijd zijn er auteurs die verwijzen naar de ontwikkeling van boeman tot knecht die zwarte piet heeft doorgemaakt. Deze auteurs stellen vaak dat tradities zich ontwikkelen en dat het minder zwart maken van zwarte piet een volgende stap zou kunnen zijn. Het tweede narratief, het kinderfeest, gaat over het plezier dat kinderen beleven aan het sinterklaasfeest en zwarte piet. De artikelen die onder deze groep vallen benoemen dat kinderen zich helemaal niet bewust zijn van racisme en enkel naar zwarte piet kijken als iemand die cadeaus brengt. Daarnaast wordt dit narratief vaak samen genoemd met het verhaal van traditie. De redenering is in die gevallen 'ik heb als kind altijd genoten van zwarte piet en mijn kinderen vinden het ook prachtig, dan het kan het niet slecht zijn'. Het historisch narratief is een bijzonder breed verhaal. Aangezien er geen consensus bestaat over de origine van zwarte piet, plaatst dit narratief alle verhalen die gaan over de afkomst van zwarte piet bij elkaar. Het idee achter dit narratief is niet zozeer waar zwarte piet precies vandaan komt, maar juist het feit dat er wordt nagedacht over de afkomst. Tenslotte bestaat er binnen de wetenschappelijke literatuur het narratief van de raciale stereotypering. Binnen dit narratief kijkt men voornamelijk naar uiterlijke kenmerken van zwarte piet alsook naar de rol die zwarte piet speelt binnen het sinterklaasfeest.

Onder het narratief van ontkenning worden alle artikelen geplaatst waarin de auteurs stellen dat er geen sprake is van racisme rondom zwarte piet of dat dit nooit zo is bedoeld. Dit narratief houdt nauw verband met het narratief van gekkigheid. Dit narratief is een afgezwakte versie van het narratief van ontkenning. De auteur in kwestie ontkent niet dat er sprake is van racisme, maar stelt dat het belachelijk is dat iemand zich er überhaupt druk om maakt. Dit soort uitspraken gaan vaak gepaard met het wijzen naar andere problemen die in de ogen van de auteur belangrijker zijn dan de discussie over een feest. Het verhaal van aanpassing gaat over de bereidheid die de auteur heeft om eventuele toezeggingen te doen

over veranderingen aan zwarte piet. Deze drie aanvullende narratieven staan vaak in verband met een van de eerdergenoemde narratieven. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat iemand aanpassingen wil doen aan zwarte piet, omdat hij/zij het een racistisch stereotype vindt. Daarnaast is zijn er voorbeelden waarbij iemand het een mooie traditie vindt, maar stelt dat er aanpassingen mogelijk zijn op het moment dat iemand anders aanstoot neemt van zwarte piet.²⁴ Naast deze narratieven bestaat de categorie zijdelings. De artikelen die hierbinnen vallen hebben wel iets te melden hebben over zwarte piet, maar dragen niet in directe mate bij aan de discussie rondom zwarte piet. Dit zijn bijvoorbeeld artikelen die stellen dat winkels een topomzet draaien door de verkoop van zwarte piet of mensen die in een interview benoemen dat ze jarenlang zwarte piet hebben gespeeld.²⁵

Het aantal waar mee wordt gewerkt in dit gedeelte is door het voorkomen van onderdelen van verschillende narratieven in een enkel artikel gestegen naar een totaal van 707. Binnen deze 707 komt het acht keer voor dat een artikel niets noemt over de discussie (zijdelings), maar toch iets noemt over een van de andere narratieven. Aangezien de categorie zijdelings bestaat uit een aantal artikelen die niet kwantificeerbaar zijn, zullen deze artikelen grotendeels buiten beschouwing worden gelaten. Als deze groep artikelen niet wordt meegenomen blijkt uit figuren 10 en 11 dat de groep traditie/nationale identiteit met een aantal van 166 keer met een behoorlijke voorsprong de grootste groep is die wordt genoemd gevolgd door het kinderfeest narratief met 99 keer. Na correctie van de categorie zijdelings is dit samen 49,2% van alle gevallen. Dit is te verklaren met het gegeven dat de pro-kant van de artikelen aanzienlijk groter is dan de anti-kant. Uit het artikel van Hilhorst en Hermes blijkt dat deze twee soorten narratieven voornamelijk gebruikt worden door mensen die de traditie van zwarte piet willen behouden.²⁶ De raciale stereotypering en aanpassing zijn samen goed voor 19,3% van de gevallen en na correctie voor 25,4% van de gevallen.

Een opmerkelijk gegeven is het geringe aantal gevallen dat ingaat op de historische factor rondom zwarte piet. In 44 gevallen, goed voor 5,7% (7,4%), wordt er door de auteur ingegaan op de afkomst van zwarte piet of een verwijzing gemaakt naar slavernij. Blijkbaar sluiten kaders die relevant zijn in de wetenschappelijke literatuur niet een op een aan bij de krant. De gegevens over ontkenning, gekkigheid en aanpassing zijn grotendeels afkomstig uit de columns en ingezonden commentaren. De groep die ontkent dat er sprake is van enig racisme is het kleinst met 44 gevallen en 6,2%, gevolgd door gekkigheid met 53 gevallen met 7,5% en aanpassing met 71 gevallen en 10%. Uit deze gegevens dat de auteurs van deze twee typen artikelen een diversiteit aan verschillende meningen zijn aangedaan, die allemaal ongeveer evenveel worden vertegenwoordigd door de krant. Om een idee te krijgen bij wie betrokken zijn bij de artikelen is het van belang om te kijken naar de auteurs.

²⁴ 'Column', *Dagblad de Limburger* (16-10-2013), Michel Brouwers, 'De plaag van het gelijk', *Dagblad de Limburger* (23-8-2015) en Henk Smeijsters, 'Racist en klaagneger?' *Dagblad de Limburger* (30-06-2016)

²⁵ Angela Janssens, 'iedereen wil zwarte piet zijn' *Dagblad de Limburger* (26-11-2014) en 'Recordomzet door discussie zwarte piet' *Dagblad de Limburger* (20-11-2014).

²⁶ Hilhorst en Hermes, '*Passion and denial*', 223-224, 226.

Hoe positioneren de auteurs van dagblad de Limburger zich rondom de discussie over zwarte piet?

Het aantal auteurs dat tussen 2010 en 2017 schrijft voor de Limburger over deze kwestie komt neer op een aantal van 219 unieke auteurs en 78 artikelen die een auteur hebben die niet bij naam wordt genoemd. Als er wordt gekeken naar het aantal stukken dat een auteur schrijft komt dit gemiddeld neer op 1,9 artikel per auteur. Uit figuur 14 blijkt dat 160 auteurs één artikel schrijven, 25 auteurs twee artikelen schrijven, 8 auteurs schrijven drie artikelen en 9 auteurs schrijven er vier. Het gemiddelde wordt dan ook flink omhooggehaald door de auteurs die een groter aantal artikelen schrijven en daarmee bepalender zijn voor het beeld dat in de Limburger wordt neergezet.

Als er gekeken wordt naar alle auteurs die vijf of meer artikelen schrijven, dan blijven er nog zeventien auteurs over. Deze zeventien auteurs worden weergegeven in figuur 15. Deze groep auteurs schrijft 44,9% van alle artikelen die tussen 2010-2017 worden gepubliceerd met betrekking tot zwarte piet. Aangezien de categorie onbekende auteurs wegvalt, blijven er nog zestien auteurs over met een schrijfpercentage van 34,5% van het totaal. Als we verder inzoomen op de auteurs is het interessant om te bekijken of de auteurs representatief zijn voor het geheel aan data en daarmee representatief en bepalend zijn voor de Limburger. Daarom zal er kort worden ingegaan op de opvallende zaken rondom deze auteurs.

Angela Janssens is een journalist die schrijft voor dagblad de Limburger. De meeste artikelen die te maken hebben met zwarte piet zijn in november 2014 gepubliceerd. Daarmee komt het overeen met het eerder geschetste patroon dat de meeste artikelen in het laatste deel van het jaar worden gepubliceerd. Ze schrijft enkel regionale artikelen die vaak op pagina twee van de krant voorkomen. Hetgeen dat verder opvalt aan de artikelen van Angela, is dat bijna alle artikelen een pro-positie innemen waarbij traditie en kinderfeest de belangrijkste narratieven zijn die zij hanteert.

Van deze zestien auteurs publiceert het ANP (Algemeen Nederlands Persbureau) de meeste artikelen. Deze artikelen bestaan qua soort voornamelijk uit landelijke nieuwsberichten en zijn in essentie de meest simpele artikelen om te bekijken. De inhoud van deze artikelen behandelen de stand van zaken en ontwikkelingen die zich voordoen op landelijk niveau. Dit zijn voornamelijk artikelen over acties die zijn aangekondigd door de anti-zwarte piet groepen en neutrale artikelen over keuzes die gemaakt worden door bijvoorbeeld winkels, omroepen en gemeenten. Deze nieuwsberichten verschijnen bijna allemaal op pagina vier, zes of acht en behoren daarmee ondanks het grote aantal artikelen niet tot de groep artikelen die op de meest voorkomende pagina terechtkomen.

Eefje Oomen valt op doordat zij een van de drie auteurs is die na het ANP het meeste publiceren over zwarte piet. Tegelijkertijd valt zij binnen deze groep op, omdat zij als enige geen rol als columnist heeft bij het dagblad. De meeste van haar stukken verschijnen in 2015. Hoewel zij aanpassingen aan zwarte piet niet als iets onoverkomelijks neerzet, laat zij wel duidelijk naar voren komen dat zij geen voorstanders is van verandering. Dit komt sterk naar voren in haar artikelen over aanpassing aan zwarte piet waaruit blijkt dat de voornaamste aanpassingen plaatsvinden in de grote steden. Verderop in de krant staat diezelfde dag een

print waarin de bereidheid om aanpassing toe te brengen aan zwarte piet in kaart zijn gebracht.²⁷

Frans Pollux en Sef Derkx schrijven van 2010 tot 2018 om de beurt een column voor dagblad de Limburger. Het schrijven van beide heren kan aangemerkt worden als regionale berichten. Pollux zet daarbij sterk in op de factor van traditie en identiteit. In een artikel van juli 2017 schrijft het volgende als hij het heeft over de reden waarom Limburgers vasthouden aan zwarte piet: *“Binnen Nederland zijn Limburgers de mensen die nog het minst hun identiteit zijn kwijtgeraakt... Juist omdat onze identiteit onaangetast sterk is, vrezen we die ‘net als anderen’ te verliezen”*.²⁸ Volgens Pollux is de verklaring voor het teruggrijpen naar traditie en de angst voor verandering. Sef Derkx kiest voor zijn columns waarin hij het heeft over zwarte piet voornamelijk ervoor om terug te grijpen naar zijn eigen ervaring als kind. In verschillende columns haalt hij de angst aan die hij als kind had voor zwarte piet. Deze angst is volgens hem niet het gevolg van huidskleur, maar van de rol als boeman die zwarte piet toen nog kende.

Johan van de Beek laat in zijn columns en artikelen zien dat hij de problematiek rondom zwarte piet begrijpt, maar het niet per se eens is met de voorgestelde verandering. Van de Beek maakt hierbij veelvuldig vergelijking met andere verschijnselen die als racistisch aangemerkt kunnen worden, zoals het incident met bekende Nederlander Gordon die tijdens een uitzending van het televisieprogramma *Holland's got talent* aan een Aziatisch ogende deelnemer vraagt of hij nummer 39 met rijst kan krijgen en de typetjes die jarenlang door Wendy van Dijk en Jürgen Raymann zijn gespeeld. Van de Beek vraagt zich dan ook af of Nederland niet te ver gaat in de culturele toe-eigening die plaatsvindt.²⁹

In 2013 stelt Marco van Kampen nog dat het sinterklaasfeest voornamelijk een kinderfeest is. *“Ze snappen dat het debatonderwerp vanaf het moment dat sinterklaas met zijn pieten voet op Hollandse bodem zet voor een poosje, in elk geval tot en met 6 december, uit de volwassen handen valt.”*³⁰ Tegen 2016 is het positieve enigszins verder te zoeken in zijn columns. Marco van Kampen probeert met name aan het licht te brengen hoe vreemd het is dat een compleet land zich druk maakt over een kinderfeest terwijl er overal ter wereld aanslagen plaatsvinden. Hij concludeert dan ook dat het radicale het normale is geworden.

Paul van Gageldonk is een van de weinige auteurs in dit rijtje die in zijn artikelen een poging doet om het dilemma rondom zwarte piet te verklaren aan de hand van een historische invalshoek. Zo trekt hij een vergelijking met het sinterklaasfeest in Duitsland, waar zwarte piet helemaal niet bestaat en schrijft hij een interview met hoogleraar Zihni Özdil over identiteit. In dit interview stelt Özdil *“Niemand is echt Nederlands en Limburgers al helemaal niet”* over de vraag of er iets bestaat als één Nederlandse identiteit waaraan het zwarte piet verhaal wordt opgehangen door de aanhangers van zwarte piet.

Columnist Ray Simoen is de enige in deze lijst die over de span van meerdere jaren blijft schrijven over zwarte piet met het eerste artikel in 2011 en zijn laatste in 2017. Simoen laat in zijn columns regelmatig voorkomen dat veranderingen van traditie niet vreemd zijn,

²⁷ Eefje Oomen, ‘Piet blijft bijna overal nog zwart’ *Dagblad de Limburger* (31-10-2015) en Eefje Oomen ‘zwarte piet laat zich niet kisten’ *Dagblad de Limburger* (31-10-2015).

²⁸ Frans Pollux, ‘Bölkes’ *Dagblad de Limburger* (10-07-2017).

²⁹ Johan van de Beek, ‘Het feestje’ *Dagblad de Limburger* (07-01-2013), Johan van de Beek ‘Allemaal gordoneren’ *Dagblad de Limburger* (02-12-2013) en Johan van de Beek ‘Pretu pretu’ *Dagblad de Limburger* (31-10-2016).

³⁰ Marco van Kampen, ‘De kinderen weer aan zet’ *Dagblad de Limburger* (18-11-2013).

zoals het verdwijnen van de rol als boeman, maar dat er een grens bestaat wat betreft het aanpassen van tradities. Ray Simoen probeert dit onderwerp aan te pakken met een dosis humor, zoals hij zwarte piet plaatst in een lijn met jodenlijm, negerzoen en Michiel de Ruyter en de vraag of de worst van de HEMA niet racistisch is. Simoen's conclusie hierover is dat mensen te veel verklaringen zoeken achter alles.³¹

Tenslotte zijn er nog drie auteurs die duidelijk hun mening over zwarte piet niet onder stoelen of banken steken. Stefan Gybels, Vikkie Bartholomeus en Wim Doesborgh. Zij schrijven bij elkaar achttien artikelen over zwarte piet waarbij tien zich laten interpreteren als pro. Enkele artikelen die opvallen zijn het artikel van Stefan Gybels over de verkiezingsagenda van 2016. Daarin stelt hij dat hij blij is dat hij beneden de grote rivieren woont, omdat de discussie over zwarte piet minder speelt.³² Een ander interessant artikel is het artikel dat in juni 2016 wordt gepubliceerd door Vikkie Bartholomeus. Dit artikel verschijnt ver voor de periode van het jaar waarin de meeste artikelen verschijnen, bevat de uitkomsten van een enquête die is gehouden onder de lezers van de Limburger. De belangrijkste conclusie is ook direct de titel van het artikel "stop die onzin, zwarte piet is zwart".³³ Het artikel van de hand van Doesborgh dat opvalt gaat over een bedrijf dat sinterklazen en zwarte pietten levert. Dit bedrijf stelt dat het zich ergert aan het feit dat de discussie rondom zwarte piet ieder jaar vroeger begint en dat het ook in Limburg steeds meer begint te spelen.³⁴

Bijna alle auteurs in deze lijst publiceren een diversiteit aan type artikelen. Hierbij valt op dat de columnisten in het algemeen het vaakst bij dit type artikel blijven, waar er bij andere auteurs juist een verscheidenheid is te vinden aan nieuwsberichten, reportages, interviews en achtergrondartikelen. Het ingezonden commentaar als categorie ontbreekt bij deze groep. Dit kan twee mogelijke verklaringen hebben. Enerzijds kan dit betekenen dat de mensen die een bericht hebben ingezonden over dit onderwerp slechts een bericht insturen hierover. Anderzijds kan dit betekenen dat de krant bewust een maximum van een bericht per persoon hanteert over een onderwerp. De pagina waarop een artikel van een auteur wordt geplaatst lijkt afhankelijk te zijn van het soort en type artikel dat het betreft. Er is geen enkele auteur die alleen pro- of anti-zwartepiet schrijft en één auteur die enkel neutrale artikelen schrijft. Over het narratief is het lastig om conclusies te trekken per auteur, maar over het geheel is wel degelijk iets dat opvalt. Als er gekeken wordt naar het totaal waarover deze groep auteurs schrijft, blijkt dat 45 keer iets over traditie/identiteit wordt geschreven, 25 keer over kinderfeest, 11 keer historisch narratief, 21 keer raciale stereotypering, 9 keer ontkenning, 11 keer gekkigheid, 27 keer aanpassing en 49 keer zijdelings. Deze aantallen zijn naast elkaar gezet in figuur 16. Het gaat hierbij om een totaal aantal narratieven van 198 in 142 artikelen. Als er naar deze gegevens wordt gekeken, blijkt dat deze redelijk overeenkomen met de gegevens van de narratieven in het algemeen. Daarnaast luidt deze groep auteurs driemaal het nieuwe jaar in met een artikel waarin de discussie rondom zwarte piet wordt aangestipt.³⁵

³¹ Ray Simoen 'Kan worst van de hema nog wel?' *Dagblad de Limburger* (23-03-2017).

³² Stefan Gybels, 'Eigen risico? Pensioenen? Zwarte piet!' *Dagblad de Limburger* (28-10-2016).

³³ Vikkie Bartholomeus, 'Stop die onzin zwarte piet is zwart' *Dagblad de Limburger* (29-06-2016).

³⁴ Wim Doesborgh, 'Arubaanse steun voor piet' *Dagblad de Limburger* (09-06-2016)

³⁵ Johan van de Beek, 'Het feestje' *Dagblad de Limburger* (07-01-2013), Eefje Oomen, 'Waar maken we ons dit jaar druk om' *Dagblad de Limburger* (02-01-2016) en Ray Simoen, 'Vet trots op Nederland' *Dagblad de Limburger* (04-01-2017).

De hypothese dat deze auteurs bepalend zijn voor het dat in de Limburger wordt weergegeven klopt in dit geval.

Steekproef Facebook: hoe worden de artikelen van de Limburger over de blokkade van betogers bij de intocht van 2017 ontvangen door het publiek op Facebook?

Een krant kent behalve de kant die in dit onderzoek tot nu toe is bekeken ook de kant van de lezer. Aangezien de schaal van dit onderzoek te klein is om hier voldoende onderzoek naar te kunnen doen, zal er aan de hand van een steekproef worden gekeken naar de reactie van de lezer op een viertal artikelen.

Dagblad de Limburger kent sinds september 2014 een pagina op Facebook. Deze pagina op facebook wordt door 74.107 mensen leuk gevonden en door 74.870 mensen gevolgd. Daarnaast heeft de Limburger een Instagram- en Twitterpagina met respectievelijk 5450 en 2777 volgers.³⁶ Ondanks de bezoekersaantallen die de verschillende social mediapagina's kennen, blijft dit een klein gedeelte van de het totale lezersbestand van de Limburger. Facebook kent sinds 2016 een uitbreiding van het systeem met het liken van een bericht. Met dit nieuwe systeem is het mogelijk om in plaats van een duim ook andere emoticons te plaatsen bij berichten. Deze emoticons zijn geweldig, grappig, verbluft, verdrietig en boos. Daarnaast is het mogelijk om opmerkingen te plaatsen bij berichten en berichten te delen binnen de eigen vriendenkring. Deze gegevens zullen worden gebruikt om een korte analyse te maken. In het kader van deze steekproef is er gekeken naar een viertal artikelen over de blokkade van betogers tegen zwarte piet die onderweg waren naar Dokkum om te kunnen protesteren bij de landelijke intocht van sinterklaas in november 2017. De inleiding van dit onderzoek is kort ingegaan op de context van deze blokkade.

De vier berichten die op de pagina van de Limburger zijn verschenen op Facebook zijn 'Actie tegen zwarte piet tijdens intocht sinterklaas' (11-11-2017), 'Betogers anti-zwarte piet tegengehouden bij Joure' (18-11-2017), 'Demonstratie tegen zwarte piet verboden' (18-11-2017) en 'Betogers tegen zwarte piet ook in Weesp niet welkom' (18-11-2017). Deze vier berichten kennen in totaal 1384 likes of andere emoticons, 419 opmerkingen en zijn 61 keer gedeeld. De likes zijn verdeeld in 716 duimpjes, 261 geweldig, 30 grappig, 26 verbluft, 37 verdrietig en 314 boos. Om deze likes te kunnen bekijken in het kader van anti-, neutraal of pro-zwarte piet is het nodig om te kijken naar de interpretatie van de artikelen.

Het eerste artikel is een artikel dat gaat over het protest tegen zwarte piet. Reacties die zich hierbij uitspreken als boos zijn in dit geval boos over het feit dat er protest komt tegen zwarte piet. In de andere drie artikelen is er sprake van het afkeuren van de protesten tegen zwarte piet. In dit geval is staat de boze reactie voor iemand die niet tevreden is met het stoppen van deze protesten. Daarnaast is het van belang hoe de verschillende emoticons worden geïnterpreteerd. Een like is hierin neutraal, terwijl de andere emoticons afhankelijk van het artikel zowel pro- of anti-zwarte piet kunnen zijn. Als er rekening wordt gehouden met

³⁶ Bereik limburg, Cijfers online <https://www.bereiklimburg.nl/merken/de-limburger/> [Geraadpleegd op 8 januari 2019].

dit gegeven, dan is de antigroep met 118 reacties het kleinst, gevolgd door pro met 549 reacties en 717 neutrale reacties. Percentueel gezien is zijn de verhouding 8,5%, 39,7% en 51,8%. De gegevens van de krant lieten zien dat de pro-groep bijna twee zo groot is als de anti-groep. In het geval van deze Facebookberichten valt de verhouding een stuk schever uit, omdat de pro groep in dit geval bijna vijf keer zo groot is. Om deze statistieken te onderschrijven zou er dieper moeten worden ingegaan op de commentaren die de mensen van de verschillende groepen reacties achterlaten onder de berichten van de Limburger. Daar is in dit onderzoek echter geen ruimte voor. Dat de conclusie over Facebook op zich weinigzeggend is, ligt grotendeels aan het feit dat de sample-size van deze steekproef enkel vier artikelen betreft. Het zou daarom in een vervolgonderzoek interessant kunnen zijn om zoals Hillhorst en Hermes aan de slag te gaan met alle commentsecties in de facebookberichten die over zwarte piet gaan of een vergelijking te maken met een grotere dataset wat betreft de likes en andere emoticons.

Conclusie

De discussie rondom zwarte piet in de Limburger komt met name naar voren in nieuwsberichten en columns. Daarbij ligt de focus op de actualiteiten rondom de discussie en de reacties daarop in de verschillende columns. Daarnaast wordt er veel gereageerd op de reportages en columns door lezers hun mening willen geven over de argumenten en conclusies die in de artikelen staan. De meeste artikelen benaderen zwarte piet en sinterklaas als een positief iets waar niet te veel aan moet veranderen. De invalshoeken die bij die artikelen worden gebruikt sluiten met name aan bij de verhalen over de traditie en het kinderfeest van zwarte piet en sinterklaas. Dit beeld is terug te vinden bij het ingezonden commentaar van de lezers van de krant. De auteurs die daarin het meest bepalend zijn voor het beeld dat in de Limburger wordt neergezet zijn de auteurs die de meeste artikelen schrijven voor de Limburger en daarin hun mening naar voren laten komen. De reacties op de Facebookpagina lijken een uitvergrootte variant van het beeld dat de krant laat zien. Om daar meer over te zeggen is vervolgonderzoek nodig.

De discussie in de Limburger heeft zich op een dusdanige manier ontwikkeld dat er een beeld ontstaat van een discussie die enorm groeit en vervolgens minder wordt. Als er vervolgens dieper wordt ingegaan op de resultaten wordt dit geschetste beeld enigszins genuanceerd. Uit de resultaten blijkt dat de hoeveelheid aandacht die de krant besteedt aan dit onderwerp enorm afhankelijk is van de landelijke en regionale ontwikkelingen van dit onderwerp. Op de vraag of de discussie in Limburg minder speelt dan in de Randstad kan geen eenduidig antwoord worden gegeven zonder te kijken naar de reacties van de lezer. Dat er minder aandacht voor dit onderwerp is vanuit de krant klopt niet als er wordt gekeken naar het aantal artikelen over zwarte piet. In de jaren dat er minder wordt gepubliceerd over de term zwarte piet lijkt dit met name te maken te hebben met het verminderde spreekwoordelijk gebruik van zwarte piet. Daar staat tegenover dat de meeste artikelen in de Limburger over zwarte piet een positieve draai geven aan de traditie en daarmee in toon wellicht verschillen van de artikelen die in landelijke kranten verschijnen.

Tijdens het doen van dit onderzoek is het erg lastig gebleken om een experimenteel onderzoek te doen naar een regio waarover verondersteld bekend is dat de discussie

schijnbaar anders loopt. Daarnaast is het lastig om op basis van een enkel onderzoek te concluderen dat dit beeld klopt. Om conclusies te trekken over de verschillen tussen Limburg en andere regio's is onvoldoende vergelijkingsmateriaal beschikbaar.

Mogelijke aanknopingspunten voor vervolgonderzoek zouden soortgelijke onderzoeken naar andere kranten kunnen zijn. Als deze data van zowel landelijke en regionale kranten beschikbaar is, wordt het mogelijk om de regio's op basis van traditionele media met elkaar te vergelijken. Daarnaast is het nodig om de reacties van de burgers van een regio beter in kaart te brengen om zo te kunnen onderzoeken of er verschillend zijn in participatie tussen de verschillende regio's.

Literatuurlijst

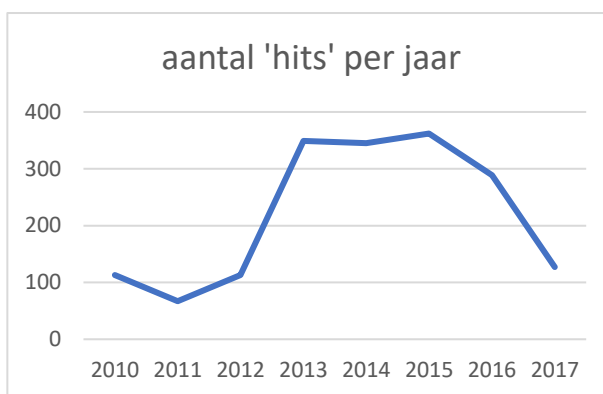
- Beek van, W.E.A., *Zwarte piet in Afrika: rite en ruzie* (Tilburg 2015).
- Besamusca, E., J.Verheul (red), *Discovering the Dutch: on culture and society in the Netherlands* (Amsterdam 2014).
- Booy, F., *Het verhaal van zwarte piet: geschiedenis en betekenis* (2014).
- Coenders, Y., S. Chauvin, 'Race and pitfalls of emotional democracy: primary schools and the critique of black pete in the Netherlands', *Antipode* 49:5 (2017), 1244-1262.
- Es van, K., D. van Geenen en T. Boeschoten, 'Mediating the black pete discussion on Facebook: slacktivism, flaming wars and deliberation', *First Monday* 19-12 (2014), 1-18.
- Essed, P., I. Hoving (red), *Dutch racism* (Amsterdam 2014).
- Hayes, R., K.J. Joosten en C.J. Smiley, 'Black petes & black crooks? Racial stereotyping and offending in the Netherlands', *Contemporary justice review* 21:1 (2018), 16-32.
- Helsloot, J., 'Zwarte piet and cultural euphasia in the Netherlands.', *Quotidian. Journal for the study of everyday life* 3 (2012), 1-20.
- Helsloot, J., E. Doelman (red), *De kleine olympus: over enkele figuren uit de alledaagse mythologie* (Amsterdam 2008).
- Hilhorst, S., J. Hermes, 'We have given up so much': passion and denial in the Dutch zwarte piet (black pete) controversy', *European journal of cultural studies* 19:3 (2016), 218-233.
- Knautz, K., K.S. Baran (red), *Facets of Facebook* (Düsseldorf 2016).
- Kozijn, G., *Zwarte piet, verkennend onderzoek naar een toekomstbestendig sinterklaasfeest* (Den Haag 2014).
- Kreulen E., 'Zal de discussie over zwarte piet ooit beslecht worden?' *Trouw* (23-11-2017).
- Lechner, F.J., *The Netherlands: globalisation and national identity* (Leiden 2008).
- Lemmens, K., 'The dark side of 'zwarte piet': A misunderstood tradition or racism in disguise? A legal analysis' *The international journal of human rights* 21:2 (2017), 120-141.
- Meijer van Mensch, L., P. van Mensch, 'Proud to be Dutch? Intangible heritage and national identity in the Netherlands'. In: Stefano, Davis, Corsane, 'Safeguarding intangible cultural heritage' (2012) 125- 136.
- Philips, M., *Questions of tradition* (Toronto 2004).
- Pijl van der, Y., K. Goulordava, 'Black pete, "smug ignorance" and the value of the black body in postcolonial Netherlands.', *New west indian guide* 88:3/4 (2014), 262-291).
- Reyes, A.D., 'Performativity and representation in transitional blackface: Mammy (USA), Zwarte Piet (Netherlands) and Haji Firuz (Iran)', *Atlantic Studies* 15:3 (2018), 1-30.
- Rodenberg, J., P. Wagenaar, 'Essentializing black pete: competing narratives surrounding the sinterklaas tradition in the Netherlands', *International journal of heritage studies* 22:9 (2016), 716-728.
- Stefano, M.L., P. Davis, G. Corsane (red), *Safeguarding intangible cultural heritage* (Newcastle 2012).

- Strouken, I., *'Dit zijn wij. De 100 belangrijkste tradities van Nederland.'* (Utrecht 2010).
- Ward, J., R. Rocha, "'No more blackface", How can we get people to change their minds about zwarte piet?', *Journal of critical thought and praxis* 7:1 (2018), 71-83.
- Wouters, L., *'Zwarte piet contested: Tolerance and the (re)production of the zwarte piet tradition in the Netherlands.'* (Masterscriptie conflictstudies en human rights, Utrecht 2014).

Bronnenlijst

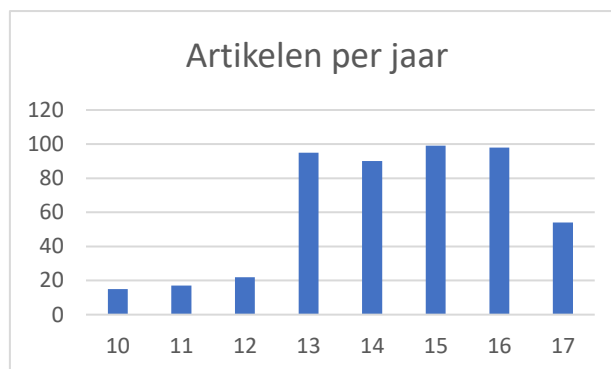
- Dagblad de Limburger
- Facebookpagina 'Dagblad de Limburger'
- Bijlage 'Database dagblad de Limburger'

jaar	aantal
2010	113
2011	67
2012	113
2013	349
2014	345
2015	362
2016	289
2017	127

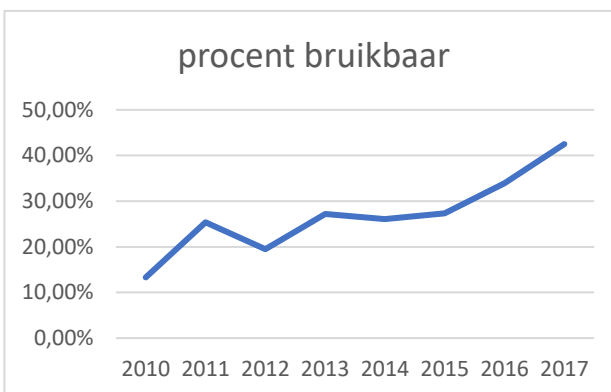
Figuur 1

jaar	aantal
2010	15
2011	17
2012	22
2013	95
2014	90
2015	99
2016	98
2017	54

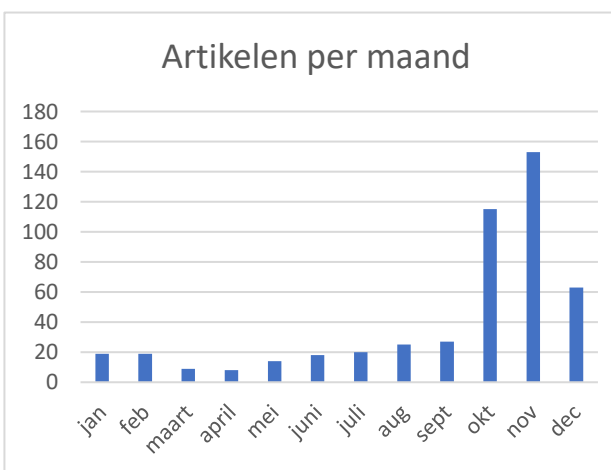
Figuur 2

jaar	procent bruikbaar
2010	13,30%
2011	25,40%
2012	19,50%
2013	27,20%
2014	26,10%
2015	27,30%
2016	33,90%
2017	42,50%

Figuur 3

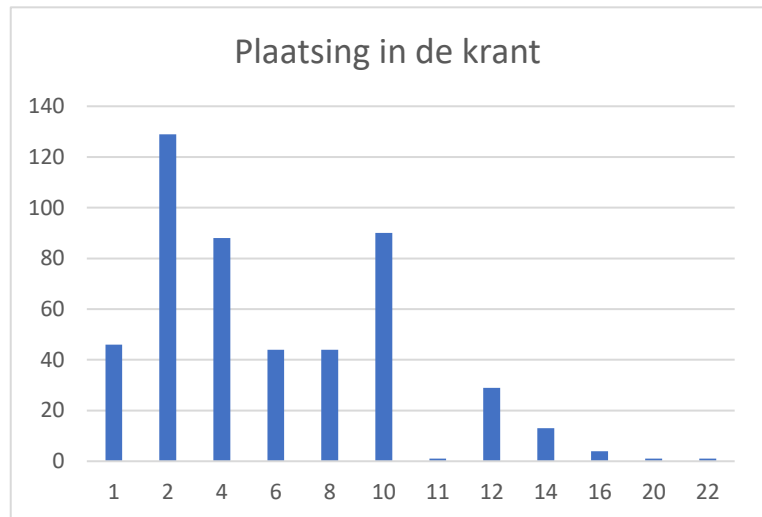
maand	aantal
Januari	19
Februari	19
Maart	9
April	8
Mei	14
Juni	18
Juli	20
Augustus	25
September	27
Oktober	115
November	153
December	63

Figuur 4

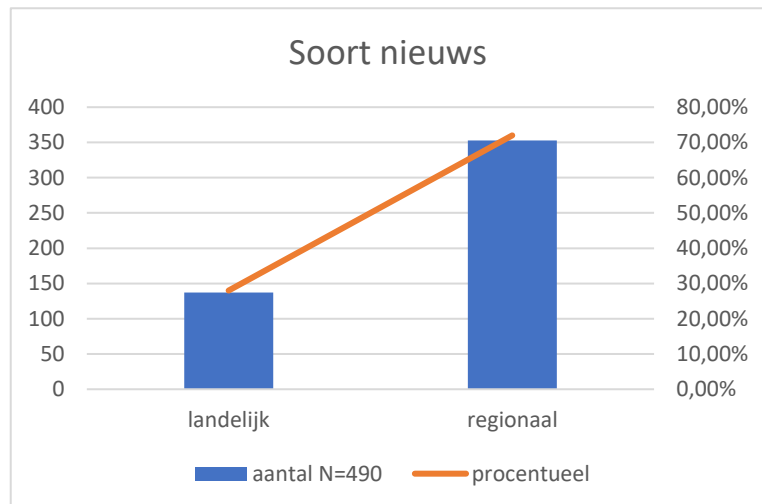
pagina	aantal
1	46
2	129
4	88
6	44
8	44
10	90
11	1
12	29
14	13
16	4
20	1
22	1

Figuur 5

soort	aantal	procentueel
landelijk	137	28,00%
regionaal	353	72,00%

Figuur 6

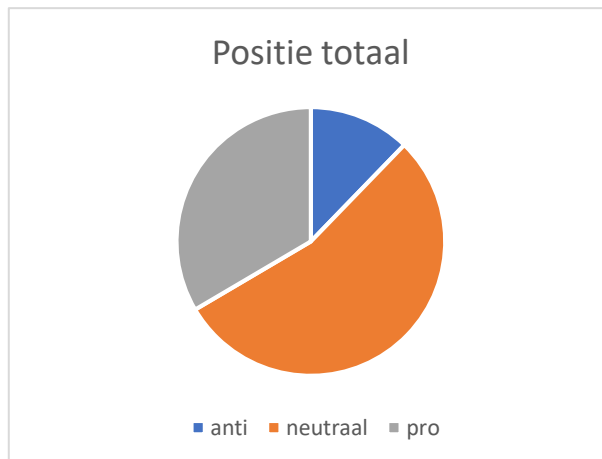
Type	Aantal
nieuws	133
reportage	51
interview	37
achtergrond	26
column	114
commentaar	110
aankondiging	19

Figuur 7

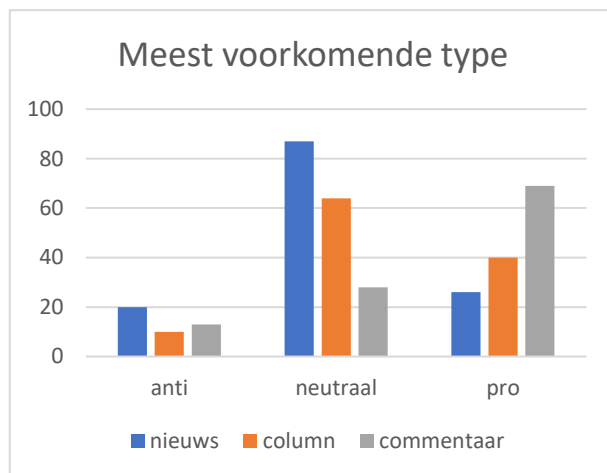
positie	aantal
anti	60
neutraal	266
pro	164

Figuur 8

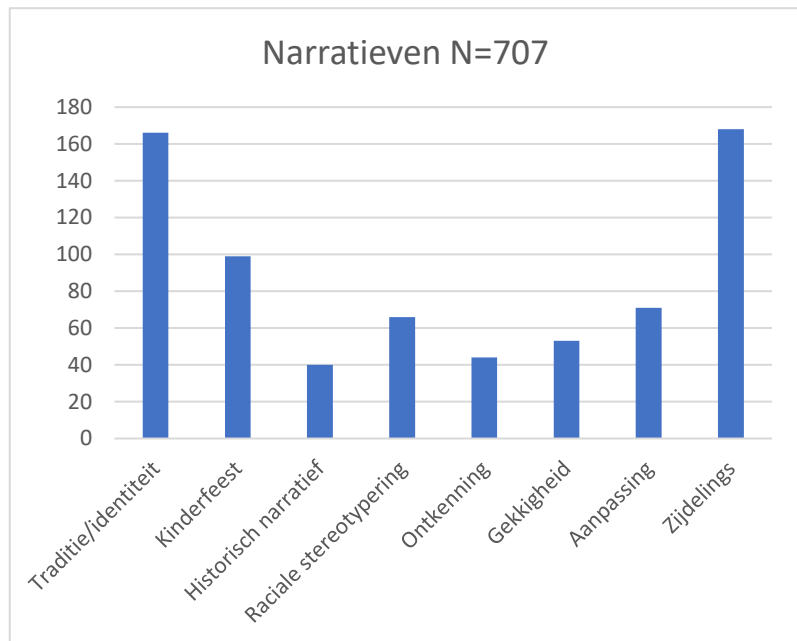
positie	meestvoorkomende		
	anti	neutraal	pro
nieuws	20	87	26
column	10	64	40
commentaar	13	28	69

Figuur 9

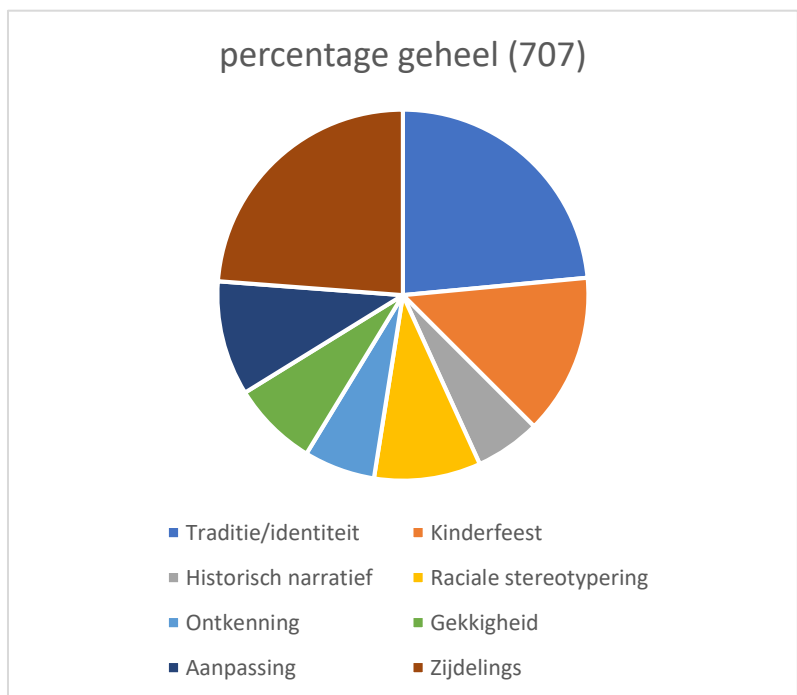
narratief N=707	aantal
Traditie/identiteit	166
Kinderfeest	99
Historisch narratief	40
Raciale stereotypering	66
Ontkenning	44
Gekkgheid	53
Aanpassing	71
Zijdelings	168

Figuur 10

Figuur 11

narratief	percentage geheel (707)
Traditie/identiteit	23,50%
Kinderfeest	14%
Historisch narratief	5,70%
Raciale stereotypering	9,30%
Ontkenning	6,20%
Gekkgheid	7,50%
Aanpassing	10,00%
Zijdelings	23,80%

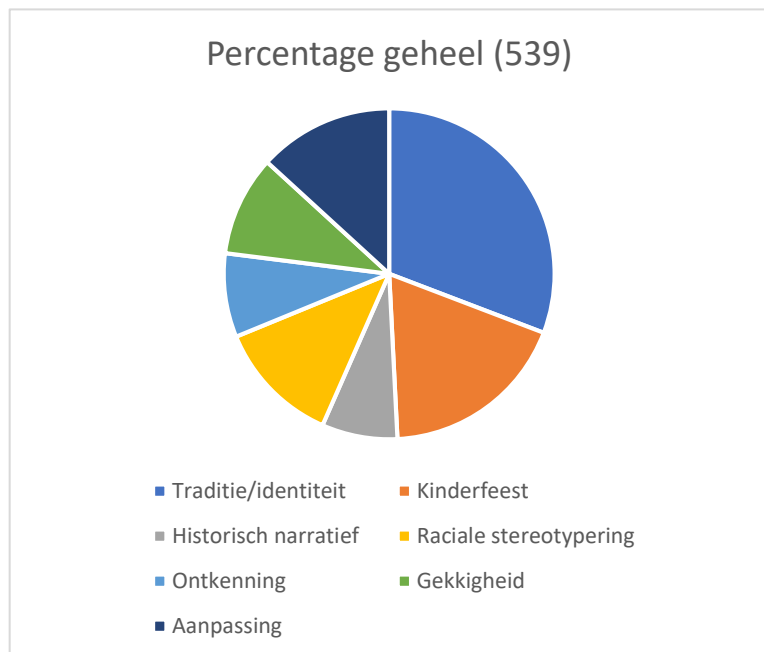
Figuur 12

zijdelings	aantal
10	9
11	7
12	9
13	33
14	21
15	29
16	37
17	23

narratief	Percentage geheel (539)
Traditie/identiteit	30,80%
Kinderfeest	18,40%
Historisch narratief	7,40%
Raciale stereotypering	12,20%
Ontkenning	8,20%
Gekkgheid	9,80%
Aanpassing	13,20%

Figuur 13

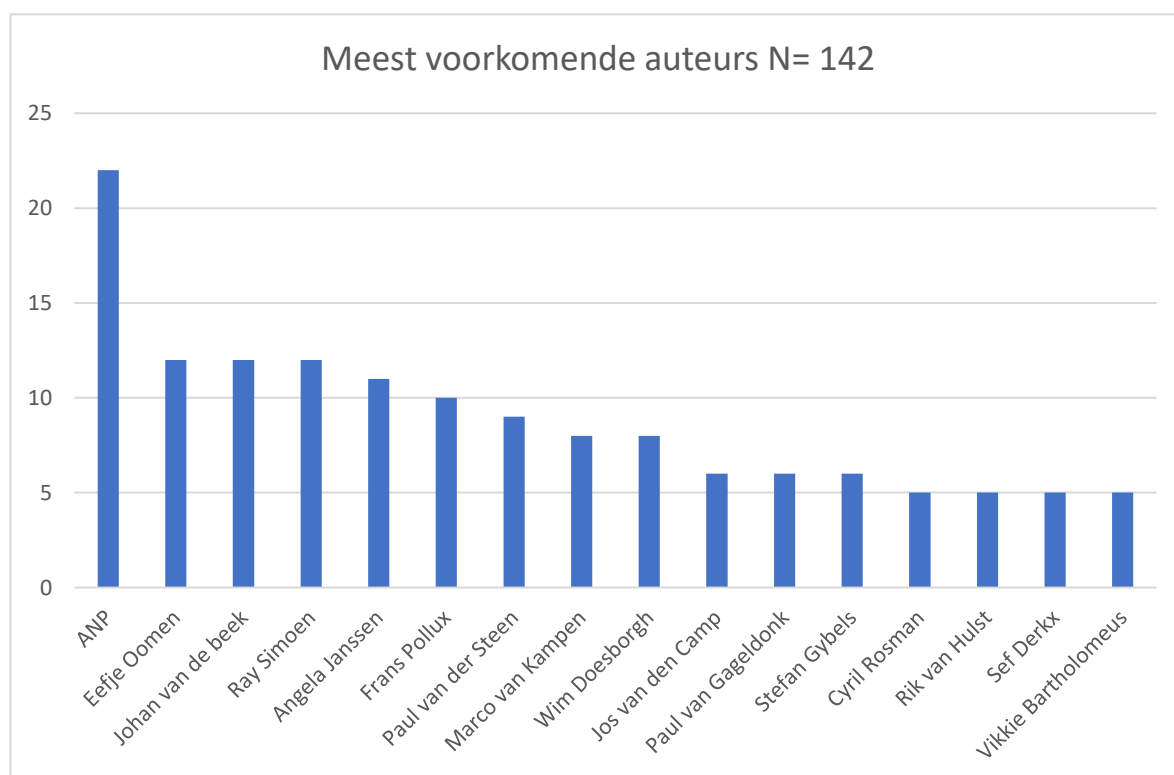

Aantal auteurs	aantal artikelen
160	1
25	2
8	3
9	4
4	5
3	6
0	7
2	8
1	9
1	10
1	11
3	12
1	22
1	78

Figuur 14

meest voorkomende auteurs	aantal artikelen 5 of meer
onbekend	78
ANP	22
Eefje Oomen	12
Johan van de beek	12
Ray Simoen	12
Angela Janssen	11
Frans Pollux	10
Paul van der Steen	9
Marco van Kampen	8
Wim Doesborgh	8
Jos van den Camp	6
Paul van Gageldonk	6
Stefan Gybels	6
Cyril Rosman	5
Rik van Hulst	5
Sef Derkx	5
Vikkie Bartholomeus	5

Figuur 15

Figuur 16

narratief	aantal
traditie/identiteit	45
kinderfeest	25
historisch narratief	11
raciale stereotypering	21
ontkenning	9
belachelijk	11
aanpassing	27
zijdelings	49

